

AKŞEMSEDDİN'İN TÜRBESİ

Fetih, Kokuşmuş Zamana Vurulan Altından Bir Mühürdür

Dünya tarihinin akışını değiştiren hadiselerin başında gelir İstanbul'un Fâtilh Sultan Mehmet Han tarafından fethedilmesi. Bin yıllık Bizans'ın kâbusudur 29 Mayıs 1453 tarihi. 1453 yılı Mayıs'ının son Salı günü İstanbul kapılarına dayanan Sultan II. Mehmet, önündeki o zor engelleri bir bir aşmıştı. Bu, Bizans'ın düşüşü, Osmanlı'nın yükselişiydi.

Tarihin seyrini değiştiren ve köhne Bizans'ın sonunu hazırlayan bu olay, bizim için bir dönüm noktasıdır. İstanbul'un II. Mehmed tarafından fethedilmesi, zamana vurulan altından bir mühürdür. O kutlu fetih ki II. Mehmed'i Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biri hâline getirerek "Fâtilh" yapmıştır. Fâtilh böylece Orta Çağ'ı kapatarak Yeni Çağ'ı açmıştır. Bu sıra dışı durum, tarihin seyrini değiştirmiştir. Osmanlı'nın yükselişine zemin hazırlamıştır.

Çağ açıp çağ kapatan feth-i mübin, asırları aşip günümüze ulaşan bir idealin somutlaşmasıdır. Büyük şair Yahya Kemal'in Aziz İstanbul'unun mübarek ve muazzez Müslüman beldesine dönüşmesidir. 21 yaşındaki iman ve fazilet sahibi bir delikanlının Molla Güranî ve Akşemseddin'in manevî tedrisatından geçerek dünyaya damgasını vurmasıdır. Kahramanlığın manevîyatla bütünleşmesidir fetih. İman ve cengâverlik kanatlarıyla yücelere baş değdirmektir. Hakk için hakikate boyun eğmektir fetih... Sonsuzluğa talip olmaktır.

Fâtiḥ'in Hocası Akşemseddin, İstanbul'un Manevî Fâtihidir

İstanbul'un maddeten Fâtihi II. Mehmed olsa da, bu şehrin manevî Fâtihi Sultan II. Mehmed'in kıymetli hocası Akşemseddin Hazretleri'dir. Çünkü o, İstanbul'u fetheden başkomutanın ruhunun hamurunu gönül teknesinde abdestle, ihlâsla ve imanla yoğurmuştur.

Akşemseddin deyip de geçmemek lâzım. Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza olan Akşemseddin hem mutasavvıftı, hem büyük bir âlimdi, hem tabipti, hem de şairdi. O, çevresinde "Akşeyh" olarak tanınmıştı. O, 792/1390 yılında Şam'da doğmuştu. Babası Şeyh Hamza'nın soyu ta Hz. Ebu Bekir'e kadar uzanmaktadır. Babasının Şeyh Şehabeddin Sühreverdî'nin torunlarından biri olduğu söylenir. Rivayetlere göre yedi yaşlarında babasıyla birlikte Anadolu'ya, o zamanlar Amasya'ya bağlı olan Kavak'a gelmişlerdir.

Halk arasında "Akşeyh" olarak meşhur olan Akşemseddin Hazretleri, ilk öğrenimini ilim ehlinde biri olan babasından almıştır. Öte yandan çocuk yaşta Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız olmuştur. İyi bir dinî eğitim gördükten sonra da Osmancık Medresesi'nde müderris (bugünkü anlamda profesör) olarak görevlendirilmiştir. O, dinî eğitimle yetinmemiş, aynı zamanda iyi de bir tıp tahsili görmüştür. Araştırmaya ve öğrenmeye daima ilgi duymuştur. Akşemseddin dinî ve tasavvufî yönüyle tanınsa da mikrobi Pasteur'den dört yüzyıl yıl evvel bulmuştur. Bu konuda en önemli eseri Maddet'ül-Hayat'tır.

15. yüzyılda yaşayan Akşemseddin, ülkelerin ve gönüllerin fâtihidir. Akşemseddin'in en büyük eseri İstanbul'u fethederek bu şehri İsyabol'dan İslâbol'a dönüştüren Fâtiḥ Sultan Mehmed'dir. Bunun yanında onun göz nuru sayılan ilmî eserleri arasında şunları da sayabiliriz: "Risalet'ün-Nuriyye, Def'ü Metain, Risale-i Zikrullah, Risale-i Şerh-i Ahval-i Hacı Bayram-ı Veli, Malumat-ı Evliya, Maddet-ül-Hayat, Nasihatname-i Akşemseddin"

Akşemseddin'in, Talebesi Fâtiḥ Sultan Mehmet'e Mektubu

Hayata gönül gözüyle bakan Akşemseddin Hazretleri, Fâtiḥ'in hocası olmasaydı belki de İstanbul'un fethi gerçekleşmeyecekti. Bilge bir insan olan Akşemseddin'in, talebesi Fâtiḥ Sultan Mehmet'e yazmış olduğu mektubu, bugün de okunması ve ibret alınması gereken tarihî bir vesikadır. Zira o sıkıntılı zamanlarda Fâtiḥ'in yanındakilerden bazıları, o zamanki adıyla Konstantinopolis'in fethinin zamanlamasının doğru olmadığını, bunun büyük hezimetlere yol açacağını, kuşatmanın derhal kaldırılması gerektiğini yüksek sesle dile getiriyorlar ve genç Mehmed'in aklını çelmeye çalışıyorlardı. Akşemseddin bu çetin zamanlarda talebesine gönderdiği bir mektupta II. Mehmed'e hitaben şöyle söylüyordu:

"Şimdi yumuşaklık ve merhamet gerekmez. Bu hususta kusuru görülenler, fethe muhalif olanlar tespit edilip, bunlar görevden azil dâhil, gereken en şiddetli ceza ile cezalandırılmalıdır. Eğer bunlar yapılmazsa kaleye yeni bir hücum kalkışıldığında, hendeklerin doldurulmasına karar verildiğinde gevşeklik gösterilecektir. Bilirsiniz, bunlar yasaktan (zordan) anlayan Müslüman'dır. Allah için canını, başını ortaya koyan azdır. Meğer bir ganimet görelen, canlarını dünya için ateşe atarlar. Şimdi sizin yapmanız gereken bütün gücünüzle, fiilen, emirle, hükümlerinize, sözünüzle işe sarılmanız, gayret göstermenizdir. Bu tür görevler, gerektiğinde merhameti ve yumuşaklığı az, şiddet kullanabilecek, zora başvurabilecek kimselere verilmelidir. Bu, hem geçmişteki uygulamalara, hem de dine uygundur. Allah şöyle buyuruyor: *'Ey şanlı Peygamber! Kâfirlerle, münafıklarla sonuna kadar savaş ve onlara karşı sert ol, yumuşak davranma. Onların varacakları yer cehennemdir ki, orası varılacak ne kötü yerdir.'*"

Hacı Bayram-ı Veli'nin Sadık Mürididir Akşemseddin

Akşemseddin Hazretleri, Hak ve hakikat yolunda yalpalamadan dosdoğru yürüyebilmek için bir rehber ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. Onun içindir ki kâmil bir mürşit arayışı içerisindeydi. Bu yüzden o zamanlar Halep'te büyük bir şöhreti olan

Zeynüddin-i Hâfî'ye intisap etmek üzere Halep'e gitmiştir. Fakat gördüğü bir rüya üzerine geri dönmüş ve Ankara'ya gelerek zamanın büyük müürşidi, Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri/Somuncu Baba'nın talebesi Hacı Bayram-ı Veli'ye intisap etmiştir. Ankara'daki manevî eğitimini ve nefis terbiyesini tamamlayan Akşemseddin, Hacı Bayram-ı Veli'nin halifesi mertebesine kadar yükselmiştir. Bir süre Beypazarı ve İskilip'te bulunan Akşemseddin, daha sonra bugünkü Göynük ilçesine yerleşerek irşat ve tedris faaliyetlerine burada devam etmiştir. Milâdî 1429'da şeyhi ve piri Hacı Bayram'ın vefatından sonra halife olarak irşat postuna oturmuş ve tarikatın Bayramiye kolunu sürdürmüştür.

Söz Mülkünün de Sultanıdır Akşemseddin Hazretleri

Divan şiiri Osmanlı Devleti zamanında padişahlardan vezirlere, paşalardan münevverlere kadar hemen herkesin ilgi duyduğu bir sanat dalıydı. Osmanlı padişahlarının da şiir yazdıkları, o dönemler hakkında bilgisi olanların malumudur. Fâtiş Sultan Mehmed'in "Avnî" mahlasıyla bir divan teşkil edecek kadar şiir yazdığı bilinen bir gerçektir. İşte öyle de Fâtiş'in hocası Akşemseddin Hazretleri de şiire gönül veren Hak ve hakikat dostlarından biridir. Akşemseddin tasavvuf yoluna girdikten sonra şiire ilgi duymuş, dinî ve tasavvufî muhtevalı şiirler yazmıştır. Tasavvuf içerikli şiirlerinde Şems, Şemsî ve Şemseddin mahlaslarını kullanmıştır. Onun dinî ve tasavvufî şiirleri geniş kitleler tarafından bilinmese de okunmaya ve üzerinde düşünölmeye değerdir. Akşemseddin'e ait 38 şiir Prof. Dr. Kemal Eraslan tarafından mecmualardan bulunup çıkarılarak ilgililerin dikkatine sunulmuştur. Kâinata gönül nazarıyla bakan Akşemseddin Hazretleri, dünyaya geliş gayesini bilen ve bu minvalde şuurla yaşayan kâmil bir insandı. O, müürşidi Hacı Bayram-ı Veli'yi çok sever ve ona derin bir saygı duyardı. Hocasına hitaben yazdığı şu anlamlı şiir, vefanın kıymetini bilenler için okunmaya değerdir: *"Âşık oldum sana candan/Pirim Hacı Bayram Veli/Farig oldum bu cihandan/Pirim Hacı Bayram Veli//Irak mıdır yollarımız/Taze midir güllerimiz/Hub söyler bülbüllerimiz/Pirim Hacı Bayram Veli//Al yeşil zeyn olmuş üstü/Server Muhammed'in nesli/Yaratan Allah'ın dostu/Pirim Hacı Bayram Veli//Akşemseddin der varılır/Azim tevhidler sürölür/Yılda bir çağı bulunur/Pirim Hacı Bayram Veli//Sensin Allah'ın Vefisi/ İki Cihanın dolusu/Evliyaların ulusu/Pirim Hacı Bayram Veli"*

Akşemseddin Hazretleri, Eyüp Sultan Hazretleri'nin Kabrinin Manevî Kâşifidir

Akşemseddin Hazretleri, Osmanlı'nın yükselme döneminde yaşamış, İstanbul'un manevî Fâtihi unvanını kazanmış ve Peygamber Efendimiz'in müjdesine nail olmuş bir Allah dostudur. Akşemseddin Hazretleri, Peygamber Efendimiz'i yedi ay boyunca misafir eden Eyüp Sultan Hazretleri'nin kabrini keşfeden büyük bir Allah dostudur. Eğer o bu büyük Allah dostu Eyüp Sultan'ın mezarını tespit etmeseydi bugünkü Eyüp semti olmayacaktı. İstanbul büyük bir değerinin farkında olmadan yaşayacaktı. Bu bile İstanbul'a büyük bir manevî hizmettir.

Akşemseddin'in Göynük'teki Türbesi Her Yıl Ziyaretçi Akınına Uğramaktadır

Akşemseddin Hazretleri, talebesi Fâtiş Sultan Mehmed'in çağrısıyla, çağ açıp çağ kapayan İstanbul'un fethine bizzat katılmıştı. Askerlerin ve Fâtiş'in moralinin diri tutulmasında çok faydaları olmuştur. Fetihden sonra Göynük'e dönen Akşemseddin Hazretleri, Hicrî 863/Milâdî 1459 yılında Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Kabri Göynük'tedir. Fâtiş Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin Hazretleri'nin Türbesi Fâtiş Sultan Mehmed tarafından 1464 yılında Bolu'nun Göynük ilçesinde yaptırılmıştır. II. Mehmed'in hocası Akşemseddin Hazretleri'nin Türbesi'yle ilgili olarak TDV İslâm Ansiklopedisi'nde şu bilgiler verilir: "İstanbul'un manevî Fâtihi kabul edilen ve Fâtiş Sultan Mehmed'in hocası olan Akşemseddin'in türbesi Süleyman Paşa Camii yanındadır. Kapı kemeri aynasındaki Arapça kitabesine göre 792/1390'da dünyaya gelip 863 Rabiü'l-âhir sonlarında (Şubat 1459) vefat eden Şeyh Akşemseddin için 868/1463-64 yılında yaptırılmıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin matbu nüshasındaki bir notta türbenin harap olması üzerine hazine-i hassadan masrafı karşılanarak yeni ve güzel bir türbe yapıldığı

belirtilmiştir. 1952 yılından itibaren türbenin dış mimarisi tamir görmüş, bu sırada içindeki sandukaların yerleri değiştirildiği gibi, bir tanesi de anlaşılmayan bir sebepten kaldırılarak yok edilmiştir.

Akşemseddin Türbesi, çapı 4.80 m. kadar olan bir altıgen biçimindedir ve kesme taştan yapılmıştır. Üstünü kurşun kaplı bir kubbe örter. Her cephesinde altlı üstlü ikişer pencere vardır. Kapı çerçevesi basit, sade ve Osmanlı devri Türk türbe mimarisinin klasik çağının mütevazı bir örneğidir. Son tamirde sandukaların yanlara yerleştirilmesi gibi yanlış bir işin niçin yapıldığının izahı mümkün değildir. Türbede Akşemseddin'den başka iki oğlu da yatmaktadır. Evliya Çelebi, Akşemseddin'in pek çok sayıdaki oğul ve torunlarının adlarını vererek bunların çoğunun onun yanında yattıklarını bildirir. Şeyhin sandukası Anadolu'da Selçuklu devrinde çok görülen ceviz ağacından işlenmiş sandukaların bir benzeridir. İki yan cephesinde kabartma harflerle bir hikmet ile bir hadis-i şerif yazılmıştır. Baş taraftaki aynasında rûmîlerle bezenmiş yine bir hadis-i şerif, diğer aynada ise bir hâkim sözü görülür. Akşemseddin'in sandukası. Osmanlı devrinde yapılan ağaç sandukaların sonuncusu olarak özel bir değere sahiptir." (TDV İslâm Ansiklopedisi Akşemseddin Türbesi-Semavi Eyice)

Akşemseddin Hazretleri'nin Gönül Pınarlarından Süzülen Güzel Sözler

Ömrü ilim, irfan ve güzellikler peşinde koşmakla geçen Akşemseddin Hazretleri'nin birbirinden güzel, özlü söz ve nasihatleri mevcuttur. Bu sözler onun hayat tecrübelerinin birer yansıması hükmündedir. Bunlara örnek olarak şu güzel ve anlamlı sözleri verebiliriz: "Her işe besmele ile başla. Temiz ol, daim iyiliği adet edin. Tembel olma, namaza önem ver. Nimete şükret, belâyaya sabret. Dünyanın mutluluğuna mağrur olma. Kimseye kızma, etme cefa. Kimsenin nimetine haset etme. Kimseyi kötüleyip kaht etme (atıp tutma). Senden üstün olan kimsenin önünden yürüme. Çok uyumak kazancın azalmasına sebep olur. Akıllı isen yalnız yolculuğa çıkma. Gece uyanık ol, seher vakti Kur'an-ı Kerim oku. Daima Allahu Teâlâ'ya hamd et. Hem cehennem azabından endişeli ol, kork. Gücün yeterse haset kapısını kapat, hasedi terk et. Kendini başkalarına methetme. Namahreme bakma, harama bakmak gaflet verir. Kimsenin kalbini kırıp, viran eyleme. Edepli, mütevazı ve cömert ol."

Kaynakça: <https://somuncubaba.net/camii-guzellemesi/istanbulun-manevi-fatih-i-aksemseddin-turbesi/>